

# باز اندیشی ساختار و محتوای درس پول و بانکداری در ایران

سید نظام‌الدین مکیان\*

## چکیده

ایران در راستای دست یافتن به اهداف برنامه‌های آموزشی خود، مبنی بر اعتلا و عمق و گسترش دادن معرفت دینی در امور علمی، نیازمند برنامه‌ریزی صحیح آموزشی در دانشگاه‌ها می‌باشد. از جمله حوزه‌های حائز اهمیت در این بحث، هماهنگ‌سازی سرفصل دروس دانشگاهی همچون درس پول و بانکداری با اندیشه‌های اسلامی و بومی می‌باشد. پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل محتوا و با هدف ارزیابی محتوای درس مذکور از طریق مقایسه‌ی سرفصل‌های ارائه شده توسط وزارت علوم برای این درس با دیگر دانشگاه‌های معتبر جهان و همچنین دانشگاه‌های کشورهای اسلامی در مقطع کارشناسی انجام گردیده است. در این پژوهش دانشگاه‌هایی از کشورهای اسلامی و توسعه یافته انتخاب، سپس سرفصل درس پول و بانکداری این دانشگاه‌ها با سرفصل مصوب ایران مقایسه شده‌است. نتایج نشان می‌دهد، که تفاوت بین سرفصل‌ها بین نظام آموزشی ایران و کشورهای پیشرفته از لحاظ بروز بودن محتوای درسی قابل ملاحظه است. از طرف دیگر، اگرچه وزن سرفصل دروس ایران به کشورهای اسلامی نزدیک است، اما، این نتیجه خوش بینانه است چرا که عنوان‌های دروس دانشگاهی در ایران شامل بانکداری اسلامی نیز می‌باشد که این درس در نظام آموزشی ایران جزء دروس اختیاری بوده و دانشجویان به ندرت این درس را انتخاب می‌کنند. چنانچه مباحث این درس را از سر فصل دروس ایران حذف کنیم، وزن مباحث اسلامی در ایران از ۱۶ درصد به ۴ درصد کاهش می‌یابد. همچنین بحث ارز در سرفصل‌های مصوب ایران جایگاهی ندارد.

---

\* هیات علمی گروه اقتصاد دانشگاه یزد

**کلمات کلیدی:** پول و بانکداری، بانکداری اسلامی، بومی سازی، طبقه بندی JEL: E42, E58

### مقدمه

سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران به عنوان برترین سند بالا دستی کشور، اعتلا و عمق و گسترش دادن معرفت دینی در امور علمی را به عنوان یکی از اهداف مهم برای کشور در نظر گرفته است. نظام آموزشی با سه کارکرد تولید دانش و اشاعه و تسهیل کاربرد آن، تربیت نیروی انسانی و عرضه خدمات تخصصی حوزه مناسبی برای اعمال تغییرات جهت اسلامی و بومی سازی در راستای دستیابی به هدف مذکور می باشد (بازرگان و اسحاقی، ۱۳۸۷). آموزش و مهارت به عنوان یکی از شاخص های سرمایه انسانی و شرط لازم برای دستیابی به رشد اقتصادی و همچنین نیل به رشد در عرصه ی آموزش مالیه بین الملل (بازارهای پولی و مالی) می باشد که این رشد در میدان رقابت جهانی حاصل می گردد (عماد زاده و صادقی، ۱۳۸۲). ایران به عنوان یک کشور اسلامی با به کارگیری ابزارهای اقتصادی اسلامی، در دنیایی به رقابت می پردازد که نظام اقتصادی حاکم بر آن دارای ویژگی ها و مبانی سرمایه داری است. هرکشوری جهت رسیدن به رشدی همپای رقبای جهانی خود باید به تقویت مبانی علمی خود بپردازد. از آن جایی که سیستم آموزش دانشگاهی بهترین راه تقویت پایه های علمی است، ارزیابی کیفیت آموزشی این نهاد اهمیت ویژه می یابد. بدین منظور، اصلاح و بازنگری سرفصل دروس در دانشگاه ها رهیافتی مناسب به شمار می رود. آخرین اصلاحات اساسی صورت گرفته در برنامه آموزشی اقتصاد در ایران به سال ۱۳۴۶ باز می گردد که حدود ۴۴ سال از آن می گذرد و این در حالی است که در این مدت نظام آموزشی دانشگاهی کشورهای پیشرفته حداقل ۵ بار مورد بازنگری قرار گرفته و اصلاحات لازم در آن صورت گرفته است (دادگر، ۱۳۸۴). اگرچه پس از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش هایی در راستای این هماهنگ سازی صورت گرفته، اما موجب نهادینه شدن مبانی تفکر اسلامی و بومی در حوزه ی آموزشی دانشگاهی نشده است. بومی سازی شامل دو حوزه، بومی سازی عملیاتی و بومی سازی مبنایی (بنیادی) می باشد. از جنبه عملیاتی، بومی سازی علم اقتصاد به این معناست که ما از دانش اقتصاد که در مغرب زمین شکل گرفته و در نظام سرمایه داری ساخته و پرداخته شده است بهره بگیریم و برای مشکلات خویش راهکار مناسب پیدا